

नेपाल नागरिकता ऐन, २०६३ लाई संशोधन गर्न बनेको विधेयक

प्रस्तावना : नेपाल नागरिकता ऐन, २०६३ लाई संशोधन गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

संघीय संसदले यो ऐन बनाएको छ ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१) यस ऐनको नाम “नेपाल नागरिकता (पहिलो संशोधन) ऐन, २०७५” रहेको छ ।
(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. नेपाल नागरिकता ऐन, २०६३ को दफा २ मा संशोधन: नेपाल नागरिकता ऐन, २०६३ (यस पछि “मूल ऐन” भनिएको) को दफा २ मा देहायको खण्ड (घ) थपिएको छ :-

“(घ) “मन्त्रालय” भन्नाले नेपाल सरकार, गृह मन्त्रालय सम्झनु पर्छ ।”

३. मूल ऐनको दफा ३ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा ३ को,-

- (१) उपदफा (१) मा रहेको “हुँदा” भन्ने शब्दको सट्टा “हुँदाका बखत” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।
(२) उपदफा (३) मा रहेको “नेपाल सरहदभिन्न” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “नेपालभिन्न” भन्ने शब्द राखी सोही उपदफामा रहेका “पितृत्व मातृत्वको” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “पितृत्व र मातृत्वको” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।
(३) उपदफा (३) पछि देहायका उपदफा (४), (५) र (६) थपिएका छन् :-

“(४) संवत् २०७२ साल असोज ३ गते भन्दा अघि जन्मको आधारमा नेपालको नागरिकता प्राप्त गरेको नागरिकको सन्तान बालिग भएपछि वंशजको आधारमा नेपालको नागरिक मानिनेछ ।

(५) नेपालको नागरिक आमाबाट नेपालमा जन्म भई नेपालमा नै बसोबास गरेको र बाबुको पहिचान हुन नसकेको व्यक्ति वंशजको आधारमा नेपालको नागरिक मानिनेछ ।

(६) उपदफा (५) बमोजिम नागरिकता प्राप्त व्यक्तिको बाबुको पहिचान भई विदेशी नागरिक भएको ठहरेमा त्यस्तो व्यक्तिले वंशजको आधारमा लिएको नागरिकता कायम रहने छैन र निजले बाबुको नामबाट विदेशी मुलुकको नागरिकता प्राप्त नगरेको भनी स्वघोषणा गरेमा निजको नागरिकतालाई अङ्कित नागरिकतामा परिणत गरिनेछ ।”

४. मूल ऐनको दफा ५ मा संशोधन : मूल ऐनको दफा ५ को,-

- (१) उपदफा (१) मा रहेको “भएकी” भन्ने शब्दको सट्टा “कायम गरेकी” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।
(२) उपदफा (१) पछि देहायका उपदफा (१क) र (१ख) थपिएका छन् :-

“(१क) उपदफा (१) बमोजिम नागरिकता प्राप्त गर्न चाहने महिलाले नेपालको नागरिकता प्राप्त गरेको मितिले छ महिनाभित्र विदेशको नागरिकता परित्याग गरेको निस्सा पेश गर्नुपर्नेछ ।

(१ख) उपदफा (१क) बमोजिमको समय सीमाभित्र विदेशको नागरिकता परित्याग गरेको निस्सा पेश गर्न नसकेमा उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त गरेको नेपालको नागरिकता रद्द हुनेछ ।”

- (३) उपदफा (२) मा रहेका “जन्मिएका छोरा छोरीको” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “जन्मिएको व्यक्तिको” भन्ने शब्दहरू राखी सोही उपदफामा रहेका “निजको नेपालमा जन्म भई” भन्ने शब्दहरू झिकिएका छन् ।
- (४) उपदफा (३) को खण्ड (ख) मा रहेका “जन्म भई” भन्ने शब्दहरू झिकिएका छन् ।
- (५) उपदफा (३) पछि देहायको उपदफा (३क) थपिएकोछ :-

“(३क) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि विदेशी नागरिकसँग विवाह गरेकी नेपाली नागरिक महिलाबाट नेपालमा जन्मिएको व्यक्तिले नागरिकता प्राप्त गर्दाका बखत निजका बाबु र आमा दुवै नेपाली नागरिक रहेछन् भने त्यस्तो व्यक्तिले वंशजको आधारमा नेपालको नागरिकता प्राप्त गर्न सक्नेछ ।”

५. मूल ऐनमा दफा ७क. थप : मूल ऐनको दफा ७ पछि देहायको दफा ७क. थपिएको छ :-

“७क. गैर आवासीय नेपाली नागरिकता प्राप्त गर्नसक्ने: (१) विदेशी मुलुकको नागरिकता प्राप्त गरी दक्षिण एसियाली क्षेत्रीय सहयोग सङ्गठनको सदस्य राष्ट्र बाहेकका देशमा बसोबास गरेको र साविकमा वंशजको वा जन्मको आधारमा निज वा निजको बाबु वा आमा, बाजे वा बज्यै नेपालको नागरिक रही पछि विदेशी मुलुकको नागरिकता प्राप्त गरेको व्यक्तिले राजनीतिक अधिकार बाहेक आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक अधिकार उपभोग गर्न पाउने गरी गैर आवासीय नेपाली नागरिकता प्राप्त गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम नागरिकता लिन चाहने व्यक्तिले देहायका कागजात संलग्न राखी मन्त्रालय समक्ष तोकिए बमोजिम निवेदन दिनु पर्नेछ :-

- (क) निवेदन दिने व्यक्ति वा निजको बाबु वा आमा, बाजे वा बज्यै साविकमा नेपालको नागरिक रहेको प्रमाण,
- (ख) सम्बन्धित व्यक्तिले साविकमा नेपालको नागरिकता लिई परित्याग गरेकोमा त्यसको प्रमाण,
- (ग) विदेशी मुलुकको नागरिकता भएको प्रमाण,
- (घ) दक्षिण एसियाली क्षेत्रीय सहयोग सङ्गठनका सदस्य राष्ट्र बाहेकको देशमा बसोबास गरेको प्रमाण,
- (ङ) नेपालको संविधान र कानूनको परिपालना गर्ने प्रतिबद्धतापत्र ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम निवेदन प्राप्त भए पछि मन्त्रालयले आवश्यक सबुद प्रमाण बुझी निजलाई तोकिए बमोजिम गैर आवासीय नेपाली नागरिकता दिनेछ ।”

६. मूल ऐनको दफा ८ मा संशोधन : मूल ऐनको दफा ८ को,-

(१) उपदफा (१) को,-

(क) खण्ड (क) को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश झिकिएको छ ।

(ख) खण्ड (क) पछि देहायका खण्ड (क१) र (क२) थपिएका छन् :-

“(क१) विदेशी नागरिकसँग विवाह गरेकी नेपाली नागरिक महिलाको हकमा पतिको देशको नागरिकता नलिएको वा त्याग गरेको प्रमाण,”

(क२) नेपाली नागरिक आमाबाट नेपालमा जन्म भई नेपालमा नै बसोबास गरेको र बाबुको पहिचान हुन नसकेको व्यक्तिको हकमा निजको बाबुको पहिचान हुन नसकेको पुष्ट्याई सहित निज वा निजको आमाले गरेको स्वघोषणा ।”

(२) उपदफा (२) झिकिएको छ ।

(३) उपदफा (३) मा रहेका “उपदफा (१) वा (२)” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “उपदफा (१)” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

(४) उपदफा (४) मा रहेका “उपदफा (१) वा (२)” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “उपदफा (१)” भन्ने शब्दहरू राखी सोही उपदफामा रहेको “कम्तीमा तीनजना नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र लिई सकेका व्यक्तिले” भन्ने शब्दको सट्टा “कम्तीमा दुई जना नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र लिई सकेका व्यक्ति र सम्बन्धित स्थानीय तहको कम्तीमा एक जना पदाधिकारी वा सदस्यले” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

७. मूल ऐनमा दफा ८क. र ८ख. थप : मूल ऐनको दफा ८ पछि देहायका दफा ८क. र ८ख. थपिएका छन् :-

“८क. परिवारका सदस्यको दायित्व : (१) नागरिकताको प्रमाणपत्र प्राप्तिका लागि निवेदन परेपछि परिवारका सदस्यले तोकिएको अधिकारी समक्ष उपस्थित भई तोकिए बमोजिमको सनाखत गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम सनाखत गर्न सम्बन्धित परिवारका सदस्य उपस्थित नभएमा सम्बन्धित अधिकारी वा कार्यालयले निवेदन परेको मितिले बाटोको म्याद बाहेक सात दिनभित्र कार्यालयमा उपस्थित हुनका लागि म्याद जारी गर्न सक्नेछ ।

८ख. पहिचान सहितको नागरिकता:(१) यस ऐनमा व्यवस्था भएबमोजिम वंशजको आधारमा नेपालको नागरिकता प्राप्त गर्ने व्यक्तिलाई नेपाली नागरिक आमा वा बाबुको नाम र ठेगानाबाट नागरिकता दिन सकिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम दिइने नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्रको लिङ्गको महलमा महिला वा पुरुष वा अन्य उल्लेख गरी लैङ्गिक पहिचान समेत खुलाउनु पर्नेछ ।

(३) यस ऐन बमोजिम वंशजको आधारमा दिइने नागरिकता तथा अङ्गीकृत नागरिकताको प्रमाणपत्रमा त्यस्तो व्यक्तिको स्थायी ठेगाना रहेको प्रदेशको पहिचान समेत खुलाउनु पर्नेछ ।”

८. मूल ऐनको दफा ९ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा ९ मा रहेको “वंशजको नाताले, जन्मको आधारमा वा अङ्गीकृत” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “वंशजको नाताले वा अङ्गीकृत” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

९. मूल ऐनको दफा १३ मा संशोधन : मूल ऐनको दफा १३ को सट्टा देहायको दफा १३ राखिएको छ :-

“१३. नेपाली नागरिकताको एक भन्दा बढी प्रमाणपत्र लिन नहुने: कसैले पनि तोकिए बमोजिम प्रतिलिपि लिन बाहेक नेपाली नागरिकताको एकभन्दा बढी प्रमाणपत्र लिन हुँदैन ।

तर नेपालको एक ठाउँबाट बसाइ सरी नेपालकै अर्को ठाउँमा गएको व्यक्तिले हाल बसोबास गरेको स्थानको ठेगानाबाट नागरिकता लिन चाहेमा सम्बन्धित कार्यालयले निजले पहिले लिएको नागरिकताको प्रमाणपत्र खिची अर्को नागरिकताको प्रमाणपत्र दिन सक्नेछ ।”

१०. मूल ऐनमा दफा १५ मा संशोधन : मूल ऐनको दफा १५ को सट्टा देहायको दफा १५ राखिएको छ :-

“१५. अभिलेख राख्ने: (१) प्रत्येक नेपाली नागरिकको वैयक्तिक र जैविक विवरण सहितको परिचय खुल्ने अभिलेख राखिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको अभिलेख र नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्रको अभिलेख राख्ने सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।”

११. मूल ऐनको दफा १७ मा संशोधन : मूल ऐनको दफा १७ को,-

(१) उपदफा (१) पछि देहायको उपदफा (१क) थपिएको छ :-

“(१क) उपदफा (१) बमोजिम उमेर सच्याउन चाहने व्यक्तिले नागरिकताको प्रमाणपत्र जारी भएको मितिले एक वर्षभित्र सम्बन्धित अधिकारीसमक्ष निवेदन दिनुपर्नेछ ।”

(२) उपदफा (३) पछि देहायको उपदफा (४) थपिएको छ :-

“(४) नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र लिई सकेका व्यक्तिले पछि लिङ्ग परिवर्तन गरी परिवर्तित लैङ्गिक पहिचान सहितको नागरिकताको प्रमाणपत्र लिन निवेदन दिएमा सम्बन्धित अधिकारीले आवश्यक सबुद प्रमाण बुझी पहिले लिएको नागरिकताको प्रमाणपत्र खिची अर्को नागरिकताको प्रमाणपत्र दिन सक्नेछ ।”

१२. मूल ऐनको दफा २० मा संशोधन: मूल ऐनको दफा २० को उपदफा (१) को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश झिकिएको छ ।

१३. मूल ऐनको दफा २१ मा संशोधन: मूल ऐनको दफा २१ को,-

(१) उपदफा (२) पछि देहायको उपदफा (२क) थपिएको छ :-

“(२क) कुनै स्वदेशीलाई झुट्टो विवरणका आधारमा नागरिकता दिलाउने कार्यमा सनाखत वा सिफारिस गर्ने व्यक्तिलाई तीन महिना देखि एक वर्ष छ महिनासम्म कैद वा दश हजार देखि पच्चिस हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना वा दुबै सजाय हुनेछ ।”

(२) उपदफा (३) पछि देहायका उपदफा (३क), (३ख) र (३ग) थपिएका छन् :-

“(३क) दफा ८ को उपदफा (१) को खण्ड (ग) बमोजिम गरेको स्वघोषणा झुट्टा ठहरेमा त्यस्तो स्वघोषणा गर्ने व्यक्तिलाई एक वर्ष देखि पाँच वर्षसम्म कैद वा पचास हजार रुपैयाँदेखि एक लाख रुपैयाँसम्म

जरिबाना वा दुवै सजाय हुनेछ । यसरी झुट्टा स्वघोषणा गरी नागरिकता प्राप्त गरे वापत यस उपदफा बमोजिम सजाय भएमा त्यसरी प्राप्त गरेको नागरिकता स्वतः रद्द हुनेछ ।

(३ख) कसैले दफा १३ विपरीत नेपाली नागरिकताको एक भन्दा बढी प्रमाणपत्र लिएमा त्यस्तो व्यक्तिलाई एक वर्ष देखि पाँच वर्षसम्म कैद वा पचास हजार रुपैयाँदेखि एक लाख रुपैयाँसम्म जरिबाना वा दुवै सजाय हुनेछ । यसरी नेपाली नागरिकताको एक भन्दा बढी प्रमाणपत्र लिए वापत यस उपदफा बमोजिम सजाय भएमा निजले लिएको नागरिकताको प्रमाणपत्रको यथार्थता बुझी पहिले लिएको नागरिकता कायम गरी अन्य नागरिकता रद्द गर्नु पर्नेछ ।

तर पहिले लिएको नागरिकतामा झुट्टा विवरण रहेको ठहर भएमा सही विवरण भएको नागरिकता कायम गरी अन्य नागरिकता रद्द गर्नु पर्नेछ ।

(३ग) मनासिब कारण बेगर दफा ८८ को उपदफा (२) बमोजिम जारी गरिएको म्यादभिन्न सनाखत गर्न उपस्थित नहुने व्यक्तिलाई तीन महिनासम्म कैद वा दश हजार रुपैयाँसम्म जरिबाना वा दुवै सजाय हुनेछ ।”

१४. खारेजी: मूल ऐनको दफा ४ खारेज गरिएको छ ।